

Politik Bilim

“El Değiştiren Sermaye...” (2)

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; hagoker@ttmail.com

Türkiye’de ARGE ve yenilik destekleri söz konusu olduğunda, kendi şartlarımız (gelişmişlik düzeyimiz, sanayileşmede gelebildiğimiz nokta vb.) dikkate alınarak belirli **esnekliklerin** gösterilebileceğini söylemişim. Ancak, ‘kuralların önceden konmuş, uygulamanın şeffaf ve verilen desteklerin, ...gerçekten beklenen yararı sağlayıp sağlamadığını belirleyen tarafsız değerlendirme mekanizmalarının da eş zamanlı işliyor olması koşuluyla’ bunun yapılabileceğine de işaret etmiş; ‘şu anda böyle mi yapılıyor’, diye de sormuştum.

Burada kilit koşul **şeffaflık** ve sistematik, sürekli **değerlendirmedir**. Niçin? ARGE ve yenilik destekleri, dünya pazarlarında rekabet edebilme gücü kazanıp varlıklarını sürdürebilecek ölçüde kâr edebilmeleri için, firmalara, kamu kaynaklarından aktarılan parayı ifade eder. Günümüz pazar ekonomilerinde bu tür aktarımların yapılabileceği alanlar, Türkiye’nin de taraf olduğu **Dünya Ticaret Örgütü (WTO) Kuruluş Anlaşması**’nın ekindeki **Sübvansiyonlar ve Telâfi Edici Önlemler Anlaşması** ile sınırlandırılmıştır. Bu anlaşmaya göre ARGE ve yenilik faaliyetleri, kamunun parasal desteğinin meşrû sayıldığı başlıca alanlardan biridir.

Ama burada, bu aktarımın yapılmasını düzenleyen hükûmetlerin de, kamuoyuna karşı yükümlülükleri vardır. Bu paralar gerçekten firmaların bu tür faaliyetleri için mi verilmektedir? Desteklenecek projelerin seçiminde değerlendirmeler bilimsel esaslara göre mi yapılmaktadır? Hepsinden daha önemlisi, bu desteklerin firmalar düzeyindeki etkisi ne olmaktadır, makroekonomiye olan etkileri nedir? Daha açık bir deyişle, aktarılan paraların, tek tek firmalar düzeyinde onlara sağladığı menfaatin yanında, ülke ekonomisi açısından yarattığı fayda nedir; topluma faydası nedir? Desteği verenler, bu soruların yanıtlarını da vermek durumundadırlar.

Verilecek yanıtların inanılabilirlik kazanmasının iki koşulu vardır: Birincisi, konuyla ilgili istatistik verilerinde şeffaflık; ikincisi de desteklerin ekonomik ve toplumsal etkilerini sürekli ve sistematik olarak ölçüp açıkça ortaya koyabilecek, tarafsız değerlendirme mekanizmalarının işletilmesi...

Türkiye’de bu tür destekler, 1991 yılında Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı’nın (TTGV) kurulmasıyla başladı. Ama kamunun, bu konudaki çok daha büyük çaplı destek programı 1995’te yürürlüğe kondu. Bunun için TÜBİTAK bünyesinde, Teknoloji İzleme ve Değerlendirme Başkanlığı (TİDEB) birimi kuruldu. Sonradan adı değiştirilen bu birim, o tarihten bu yana, tam 15 yıldır faaliyetini sürdürüyor. Alışık olduğumuz plânlama terminolojisiyle söylersek; bu, art arda gelen beş yıllık, üç plân dönemi demektir. Sonuç nedir?

Daha açık soralım: 15 yıllık uygulama sonucunda, hangi firmalar, geliştirdikleri hangi özgün ürünleriyle dünya pazarlarında başarı kazanmışlardır? Bu başarılarının dış ticaret açığımızı azaltma yönündeki etkileri hangi mertebede olmuştur? Eğer böylesi bir etki henüz ortaya çıkmamışsa, hiç olmazsa bundan sonrası için iyimser olmamızı sağlayacak somut bir veri var mıdır? Örneğin, bu destekler sâyesinde, firmalarımızın ARGE ve yenilikçilik yeteneklerini geliştirdikleri ve sağladıkları bu birikimle önümüzdeki yıllarda ihrâcâtı geliştirme ya da ithâlâtı azaltma yönünde ciddi bir atılım yapabilecekleri söylenebilir mi; bunun göstergeleri nedir?

Şimdi, mevcut siyasî iktidarın lideri diyor ki, “Türkiye’de artık sermaye ciddi manada el değiştirmeye başladı.” Peki, uygulanan destek programı açısından bu değişimin sonuçları nedir? Verilen desteklerin coğrafi dağılımı ya da firma büyüklükleri açısından bir değişiklik olmuş mudur? Desteklenen firmalar portföyüne, diyelim son beş yıl içinde kaç yeni firma katılmıştır ve bunların

coğrafi dağılımları, sundukları projelerin karakteristikleri nedir? Bunları ortaya koyan herhangi bir değerlendirme yapılmış mıdır?

Aynı siyasî lider, “*Bu [el değıştirme] bizim için çok önemli bir güven kaynağı[dır]...*” da dediğine göre, siz olsanız, bu soruların yanıtlarını merak etmez miydiniz?

CBT. 08 Ekim 2010